

Vergaderjaar 2016–2017

26 643

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

Nr. 454

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 maart 2017

1. Terugblik

Met deze brief bied ik u de vierde rapportage aan over de uitvoering van de kabinetsreactie op het Eindrapport van de Tijdelijke commissie ICT-projecten.

Twee jaar na de kabinetsreactie (Kamerstuk 33 326, nr. 13) constateert het kabinet dat alle in deze reactie opgenomen maatregelen zijn uitgevoerd. Er is een positieve evaluatie over het eerste jaar van het Bureau ICT-toetsing (BIT), er zijn nieuwe ICT-opleidingen gestart voor het personeel van het Rijk, het Rijk heeft in een eerste tranche 40 ICT-trainees in dienst genomen en de formatie van I-Interim Rijk zal dit jaar verdubbeld zijn.

De aanpassing van het Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving leidt ertoe dat expliciet aandacht wordt gevraagd voor de ICT-consequenties van voorgesteld beleid of regelgeving. Met het terugbrengen van het aantal inkooppunten tot een twintigtal inkoopuitvoeringscentra en specifieke inkoopcentra, het inrichten van categoriemanagement en strategisch leveranciersmanagement is de organisatie van de ICT inkoop versterkt. De Kamer kan zich een beter beeld vormen van de ICT-ontwikkelingen bij het Rijk door de (openbare) adviezen van het BIT en door de brieven van alle Ministers over hun ICT-projectenportfolio. De ICT-uitgaven van het Rijk worden inzichtelijk gemaakt en het Rijks ICT-dashboard bevat meer informatie dan voorheen.

Het kabinet heeft in zijn reactie op de aanbevelingen van de Tijdelijke commissie ICT de verbetering van de beheersing van ICT-projecten vergeleken met de Operatie Comptabel Bestel, die halverwege de jaren tachtig was gericht op het vergroten van de beheersbaarheid en rechtmatigheid van de overheidsuitgaven. De Operatie Comptabel Bestel was een meerjarige en ingrijpende operatie, die succesvol verliep door een strakke politieke regie. Het kabinet is zich er terdege van bewust dat de

beheersing van ICT-projecten voortdurend aandacht zal blijven vergen. Daarom is de versterking van de I-functie een belangrijk onderdeel van de nieuwe Strategische I-agenda Rijksdienst (Kamerstukken 31 490 en 26 643, nr. 221). De aanpak zoals opgenomen in de maatregelen uit de kabinetsreactie, loopt door in de Strategische I-agenda Rijksdienst, die jaarlijks geactualiseerd wordt.

In deze vierde rapportage komen de maatregelen waarvan de uitvoering ten tijde van de vorige rapportage reeds was afgerond niet meer aan de orde.

2. Projecten beheerst naar resultaat

Voortgang adviezen BIT

Het BIT heeft in 2015 (in de pilotperiode) drie adviezen uitgebracht. In 2016 zijn er twaalf adviezen uitgebracht. Zes adviezen zijn in voorbereiding. Het BIT beschikt inmiddels over een eigen website.¹ De site bevat informatie over de werkwijze van het BIT, alle uitgebrachte BIT-adviezen en de adviezen die in voorbereiding zijn.

Eerste periodieke rapportage Toezichtsraad BIT

De eerste periodieke rapportage van de Toezichtsraad BIT is uw Kamer bij brief d.d. 8 november 2016 (Kamerstuk 26 643, nr. 424) aangeboden. De vragen die uw Kamer daarover heeft gesteld zijn beantwoord bij brief d.d. 16 januari jl. (Kamerstuk 26 643, nr. 439).

Eerste evaluatie BIT in opdracht van Toezichtsraad BIT

De eerste evaluatie van het BIT, die in opdracht van de Toezichtsraad door een extern bureau is uitgevoerd, en de reactie daarop van de toenmalige Minister voor Wonen en Rijksdienst zijn uw Kamer bij brief d.d. 20 januari jl. toegestuurd (Kamerstuk 26 643, nr. 440). De evaluatie is aan de orde geweest bij het Algemeen Overleg d.d. 9 februari jl. (Kamerstuk 26 643, nr. 450) met de commissie Wonen en Rijksdienst.

3. Heldere verdeling van verantwoordelijkheden

De profielschets voor de departementale CIO-offices is vastgesteld. Het profiel gaat in op taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Belangrijk daarbij is dat de departementale CIO niet alleen zelf beschikt over de nodige kennis van ICT, maar ook medewerkers in zijn CIO office heeft die over de noodzakelijke kennis beschikken ten aanzien van zaken als projectportfoliomanagement, enterprise- en informatiearchitectuur, informatiemanagement, informatiebeveiliging, alsmede over technische ICT-kennis.

4. Volwassen portfoliomanagement

In de kabinetsreactie is aangekondigd dat, in navolging van de Staatssecretaris van Financiën, ook de andere bewindspersonen de Kamer zullen informeren over hun beleidsprioriteiten die kaderstellend zijn voor hun ICT-projectenportfolio. In de vorige rapportage (Kamerstuk 26 643, nr. 422) is gemeld dat de brieven van de Minister van Economische Zaken, de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Minister van Veiligheid en

¹ <http://www.bureauicttoetsing.nl>.

Justitie nog aan uw Kamer zouden worden aangeboden. Deze brieven² hebt u inmiddels ontvangen. De brieven geven inzicht in de wijze waarop de onderscheiden ministeries de prioriteiten in hun beleid vertalen in de inzet van ICT-voorzieningen.

5. Transparante besluitvorming en verantwoording

In de Jaarrapportage bedrijfsvoering Rijk 2015, die uw Kamer in mei 2016 is aangeboden (Kamerstuk 31 490, nr. 205), is een eerste overzicht opgenomen van de apparaatsuitgaven aan ICT, evenals de verdere planning voor het in beeld brengen van alle andere uitgaven aan ICT. Daarbij is aangegeven dat in 2017, in de Jaarrapportage bedrijfsvoering, naast de apparaatsuitgaven, ook de programma-uitgaven van het Rijk voor ICT nader inzichtelijk worden gemaakt, behalve wanneer dat bijvoorbeeld niet mogelijk is vanwege integrale aanbestedingen.

6. Bevorderen van professionaliteit en lerend vermogen

Curriculum ICT voor beleidsmedewerkers

Het in de derde voortgangsrapportage (Kamerstuk 26 643, nr. 422) aangekondigde curriculum ICT voor beleidsmedewerkers is inmiddels gestart. Dit curriculum wordt verzorgd door de Rijksacademie voor Financiën, Economie en Bedrijfsvoering (RAFEB).

Opleidingen voor het (top)management

De ICT-module van het ABD Ambtelijke Professionaliteit Programma (ABD-APP) is inmiddels gevolgd door 196 leden van de ABD (directeuren en hoger). De voorgenomen vergroting van de deelnamecapaciteit van deze module is gerealiseerd. In 2017 zullen 84 personen hier aan kunnen deelnemen; daarmee wordt een verdubbeling van de capaciteit gerealiseerd. De ABP APP ICT wordt vanaf dit jaar uitgebreid met thematische verdiepingssessies. Deze hebben zowel betrekking op de besturing van ICT-projecten als op nieuwe technologische ontwikkelingen. Dit jaar starten de eerste verdiepingssessies over goed opdrachtgeverschap, big data, legacy en agile werken.

Daarnaast wordt sinds 2014 voor het niveau directeuren en afdelingshoofden voor een aantal ministeries vier keer per jaar een Masterclass ICT gehouden, gebaseerd op dezelfde onderwerpen als de ABD APP ICT. Hieraan hebben in 2016 50 directeuren en afdelingshoofden deelgenomen. In totaal hebben nu 200 directeuren en managers deze Masterclass ICT gevolgd.

Uitbreiding I-Interim Rijk en ICT-traineeproject

In 2017 wordt de formatie van I-Interim Rijk verder uitgebreid met 30 fte, zodat I-Interim dit jaar, zoals beoogd, een totale formatie van 200 fte zal hebben.

De eerste tranche van het ICT-traineeproject is met 40 deelnemers in uitvoering. Zij volgen een tweejarig programma. De werving voor de tweede tranche is onlangs gestart.

² VWS: Kamerstuk 27 529 nr. 142.

VenJ: Kamerstuk 34 550 VI, nr. 88.

EZ: Kamerstuk 26 643, nr. 442.

OCW: Kamerstukken 32 034 en 26 643, nr. 20.

7. Een zakelijke relatie met de markt

Uitbreiding strategisch leveranciersmanagement

Met de ontwikkeling van rijksbreed strategisch leveranciersmanagement is ervaring opgedaan met de leveranciers SAP, Microsoft en Oracle, die een vitale rol spelen in de ICT infrastructuur van de rijksoverheid. Deze ervaring leert dat de opzet van strategisch leveranciersmanagement rijksbreed inzicht en overzicht ten aanzien van deze leveranciers oplevert en dat daarmee de positie van het Rijk als opdrachtgever versterkt wordt. De belangrijkste doelstellingen van rijksbreed strategisch leveranciersmanagement zijn het verbeteren van de aansturing van de ICT leveranciers, het creëren van meer toegevoegde waarde voor de organisatie en het reduceren van kosten door het beter organiseren van de vraag vanuit het Rijk aan de markt.

In de vorige rapportage (Kamerstuk 26 643, nr. 422) is een verkenning aangekondigd naar de uitbreiding van strategisch leveranciersmanagement met zes leveranciers: KPN, ATOS, CapGemini, Ordina, CGI en IBM. Op basis daarvan heb ik besloten tot uitbreiding van het rijksbrede strategisch leveranciersmanagement ICT met de leveranciers KPN en IBM. In de verkenning zijn met voornoemde zes leveranciers gesprekken gevoerd over de mogelijke inrichting van strategisch leveranciersmanagement. Daarbij is onder meer gekeken naar de uitgaven van het Rijk aan deze leveranciers, hun betrokkenheid bij belangrijke processen binnen de rijksoverheid en de verwachte toegevoegde waarde van de inrichting van strategisch leveranciersmanagement.

Ik verwacht van de inrichting van strategisch leveranciersmanagement ten aanzien van de leveranciers IBM en KPN op dit moment de meeste toegevoegde waarde voor de rijksoverheid aangezien deze leveranciers een vitale rol spelen in de ICT infrastructuur van het Rijk. Dit jaar worden daarvoor plannen uitgewerkt; ook zal voor de uitvoering hiervan per leverancier een rijksbrede leveranciermanager worden benoemd, die namens het Rijk richting deze leveranciers zal opereren.

Professionalisering van inkoop

In de tweede voortgangsrapportage (Kamerstukken 26 643 en 33 326, nr. 389) is aangekondigd dat onderzocht zou worden of de kwaliteit van ICT-aanbestedingen gebaat zou zijn bij de verdere bundeling van ICT-aanbestedingsexpertise en het verder terugbrengen van het aantal inkoopuitvoeringscentra (IUC's), waarbij ICT-categorieën zijn belegd.

Het ICT categoriemanagement is nu geconcentreerd binnen zes van de in totaal twintig inkoopuitvoeringscentra: IUC Noord (Datacenters), IUC V&J (standaardpakketsoftware), IUC EZ (Inhuur ICT), IUC Haagse Inkoop Samenwerking (Werkplekgerelateerde ICT), IUC Rijkswaterstaat (Dataverbindingen) en IUC Belastingdienst (Enterprise business applicaties, Totaaloplossingen). Verder worden de aanbestedingen van beleidsprojecten met een substantiële ICT-component ook uitgevoerd en ondersteund door specifieke inkoopcentra.

Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat, mede gezien de overige maatregelen die getroffen zijn rond de professionalisering van de ICT inkoop, de kwaliteit van ICT aanbestedingen op dit moment niet bij verdere bundeling is gebaat.

Aanbesteding en contractmanagement

De Inkoop Pool Rijk, bedoeld om de afhankelijkheid van de externe inhuur bij ICT-aanbestedingen verder terug te kunnen dringen, functioneert voor de uitvoerende fase van ICT-aanbestedingstrajecten waarin programma's

van eisen en aanbestedingsdocumenten worden opgesteld en de daadwerkelijke aanbesteding plaatsvindt. De Inkoop Pool Rijk zal nog wel moeten doorgroeien, zodat de vraag naar en het aanbod van ICT-aanbesteders beter op elkaar zijn afgestemd. Daartoe zal worden toegewerkt naar een grotere pool van eigen ICT-aanbesteders. De te nemen maatregelen hiervoor omvatten het trainen van ICT-ers op het gebied van inkoop, het ontwikkelen van inkopers tot ICT-inkopers en het starten van een traineeprogramma voor ICT-inkopers. Daarnaast zal worden doorgegaan met het versterken van de bestaande pool, door het werven en in dienst nemen van inkopers met specifieke ICT-kennis die de uitvoerende fase van aanbestedingstrajecten kunnen gaan ondersteunen. Mede gezien de lastige arbeidsmarkt is dit tot nu toe beperkt mogelijk gebleken, maar hierop zal blijvend worden ingezet.

Voor de startfase van aanbestedingstrajecten die, anders dan de uitvoerende fase, een strategisch karakter heeft, is er behoefte aan inkoopprofessionals met een ander profiel. In deze fase, waarin marktverkenningen plaatsvinden en waarin de ICT-behoefte wordt vertaald naar een markt- en aanbestedingstrategie, is er een sterke behoefte aan hoogwaardige ICT-inkoopprofessionals omdat in deze fase de impact op het succesvol doorlopen en afronden van aanbestedingen groot is. Het profiel van de voor deze, verhoudingsgewijs korte maar cruciale, fase in te zetten experts is dat van de hoogwaardige professional die opereert op het snijpunt van inkoop en ICT, kennis heeft van de meest recente ontwikkelingen op ICT-gebied en een vaardige sparringpartner van de business is. Medewerkers met dit profiel zijn binnen de rijksoverheid zeer schaars en het is geen reële optie om succesvol voldoende mensen met dit profiel te kunnen werven. Daarom kan voor dit eerste deel van aanbestedingstrajecten capaciteit van hoogwaardige (niche) inkoopbureaus worden ingezet. Deze inzet wordt met voldoende waarborgen omkleed ter voorkoming van belangenverstrengeling.

Met het in werking treden van de gewijzigde Aanbestedingswet (juli 2016) is het mogelijk geworden prestaties uit het verleden («past performance») deel te laten uitmaken van het inkoopproces van het Rijk. Het gaat daarbij om die gevallen waarin duidelijk niet is gepresteerd zoals overeengekomen en dit geleid heeft tot vroegtijdige beëindiging van een eerdere opdracht, tot schadevergoeding of tot andere vergelijkbare sancties. Met het oog op deze facultatieve uitsluitingsgrond is in de kabinetsreactie (Kamerstuk 33 326, nr. 13) toegezegd dat een leveranciersmonitor zal worden ontwikkeld, voor het toepassen van «past performance» bij inkoop door het Rijk.

De leveranciersmonitor, waarin de past performance van leveranciers wordt vastgelegd, is in februari 2017 gereed gekomen en inmiddels in gebruik. In deze Monitor «past performance» wordt geregistreerd of in de afgelopen drie jaar een overeenkomst met een leverancier vroegtijdig is beëindigd, schadevergoeding is betaald of een andere vergelijkbare sanctie toegepast. Een leverancier heeft bij een aanbesteding een meldingsplicht die geldt tot drie jaar vanaf het moment dat de opdracht is beëindigd, de schadevergoeding is geregeld of andere vergelijkbare sancties zijn getroffen.

De informatie over prestaties uit het verleden wordt door de coördinerend directeurs inkoop van de ministeries aan de Chief Procurement Officer Rijk van BZK geleverd. Deze meldingen worden vervolgens centraal in de Monitor «past performance» verwerkt.

Bij de ICT-aanbestedingen van het Rijk wordt in het Uniform Europees Aanbestedingsdocument de uitsluitingsgrond «past performance» toegepast. De aanbestedende diensten zullen bij aanbestedingen de

Monitor raadplegen, bij wijze van controle op (de volledigheid van) de door de leveranciers verstrekte informatie.
Een leverancier wordt van deelname aan een aanbesteding uitgesloten, indien sprake is van een sanctie naar aanleiding van prestaties in de afgelopen drie jaar en de leverancier, ondanks deze sanctie, geen zelfreinigende maatregelen heeft genomen om zijn betrouwbaarheid aan te tonen of wel zelfreinigende maatregelen heeft genomen, maar de aanbestedende dienst deze maatregelen niet toereikend acht. Ook wanneer een leverancier onjuiste informatie verstrekt, wordt deze van de aanbesteding uitgesloten.

8. Vervolgrapportages

In de derde voortgangsrapportage (Kamerstuk 26 643, nr. 422) is aangekondigd dat de vierde rapportage de laatste afzonderlijke rapportage zal zijn over de uitvoering van de kabinetsreactie. Het proces dat is ingericht om de maatregelen van het kabinet uit te voeren is immers afgerond. Het kabinet zal in het vervolg de Kamer minstens jaarlijks via onder andere de Jaarrapportage bedrijfsvoering Rijk informeren.

Daarnaast zal uw Kamer de periodieke rapportages van de Toezichtsraad BIT en de tweede en derde evaluatie van het BIT ontvangen, die in opdracht van de Toezichtsraad BIT zal worden uitgevoerd

Ten slotte zal ik uw Kamer, zoals ik in het Algemeen Overleg d.d. 9 februari jl. (Kamerstuk 26 643, nr. 450) met de commissie Wonen en Rijksdienst heb toegezegd, jaarlijks een rapportage van het BIT sturen, waarin ingegaan wordt op de opvolging van de adviezen van het BIT en een jaarrapportage over de stand van zaken van de uitvoering van de Strategische I-agenda Rijksdienst.

9. Ten slotte

Het kabinet constateert dat de uitvoering van de maatregelen uit de kabinetsreactie op het Eindrapport van de Tijdelijke commissie ICT-projecten (Kamerstuk 33 326, nr. 13) is afgerond. Zoals hierboven gesteld, vergt de verbetering van de beheersing van de ICT-projecten van het Rijk, evenals destijds de Operatie Comptabel Bestel, een meerjarige inspanning. Met de uitvoering van de kabinetsreactie zijn daarin de eerste, belangrijke stappen gezet, die een vervolg krijgen in de Strategische I-agenda Rijksdienst.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk